

המשך הגמרא מתבאר על פי התוספות כאן, ותוספות ישנים ביומא מג א.

ורבנן, הסוברים ש"ולקחו" הם האוספים, ואין חוששים לשינוי הלשון מלשון יחיד ללשון רבים, אמרי לך: לפיכך שינה הכתוב לשונו ואמר "ולקחו" בלשון רבים:

דאי כתיב "ולקח ונתן" [ולקח" לטמא מעפר שריפת החטאת "ונתן" עליו מים חיים] הוה **אמינא**: שקיל חד, שאחד נותן את האפר על המים, ויהיב חד, אותו אחד מערבו במים.⁽²⁰⁾ ולפיכך: **כתב רחמנא "ולקחו"**.

ואי כתב רחמנא "ולקחו ונתנו", הוה **אמינא**: דשקלי תרי ויהיב תרי [דוקא שנים יקחו, ושניהם יתנו].

לפיכך **כתב רחמנא "ולקחו, ונתן"** שאפילו שקלי תרי ויהיב חד.

אין מקפידים בין אחד לשנים, ובין אותו שעשה הלקיחה לאדם אחר.

ומפרשת הגמרא את המקור לדין טבול יום עג-א שכשר בפרה:

כתיב: והזה "הטהור" על הטמא.

הרי למדת: **הנך דפסלי באסיפה** [אותם הפסולים באסיפה] **פסולין נמי בקידוש**. ולפיכך קטן הפסול לאסיפה פסול אף לקידוש.

אבל **הנך דכשרין באסיפה**, והיא האשה — **כשרים בקידוש**.

ורבי יהודה — הסובר: אף קטן הפסול לאסיפה, הרי הוא כשר לקידוש — **אמר לך**:

אם כן — ש"ולקחו" הם האוספים — **נימא בהאי קרא**: "ולקח לטמא מעפר שריפת החטאת", וכמו שאמר: "ואסף איש טהור" בלשון יחיד.

מאי "ולקחו" שהוא לשון רבים?

ללמד הוא בא: **דאפילו הנך דפסולין התם באסיפה**, דהיינו קטן, **כשרים הכא לקידוש**.⁽¹⁷⁾

ומקשינן לרבי יהודה: **אי הכי**,⁽¹⁸⁾ **אשה נמי תהא כשרה לקידוש ולמה פסל רבי יהודה את האשה לקידוש?**!

ומשינינן: כתיב: "ונתן" עליו מים חיים אל כלי, ומיותר הוא כדי ללמדך: **ולא "ונתנה"** אשה.⁽¹⁹⁾

ונתן ולא ונתנה, מהרש"א.

19. כתבו התוספות: קרא יתירא קדריש, ולא דריש מדכתיב "ונתן" ולא "ונתנה", שהרי כל התורה כולה נאמרה בלשון זכר.

20. ראה לשון התוספות כאן ולשון רש"י כאן, וראה מהרש"א.

בקידוש את החרש והשוטה, ולא הזכיר רש"י אותם משום שבחרש ושוטה לא נחלקו רבי יהודה וחכמים וכמו שכתבו התוספות.

17. ואולם אין בא הכתוב לרבות אלא קטן דאתי לכלל דעת, אבל חרש ושוטה, לא, תוספות יומא מג א ותוספות כאן ד"ה הנך.

18. בגמרא ביומא מג א, איתא: אשה מנא ליה,

ממעשר שני לענין אנינות, (3) יליף נמי מעשר שני מפסח לענין ערלות שהערל אסור בו.

או דילמא: רק חמור [פסח ושאר קדשים] מקל [מעשר שני] יליף.

אבל קל מחמור — לא יליף.

אמר להו רב ששת: תניתנה, שנינו את הפשיטות לשאלה זו במשנה במסכת בעכורים [ב א]:

התרומה והבכורים — חייבין עליהן מיתה בידי שמים, אם אכלן טמא. (4)

ומוסיף הזר חומש על הקרן אם אכלן בשוגג.

ואסורין התרומה והבכורים לזרים. (5)

וחן, התרומה והבכורים, נכפי בהן, (6) לקדש בהם את האשה, וליקח בהן עבדים וקרקות

ולא היה צריך הכתוב לאומרו, שהרי "חטאת קרייה רחמנא" לפרה אדומה, ולכן הזאת מי אפרה של פרה אדומה חייבת שתיעשה על ידי אדם טהור דוקא. (1)

אלא ללמד הוא בא:

שלענין הזאה בלבד הוא נחשב "טהור" —

ומכלל זה אתה למד שהוא טמא לענין אחר. (2)

לימד כאן הכתוב על טבול יום [שהוא טמא עדיין לתרומה, אך כבר נקרא "טהור", כדכתיב "ורחץ במים, וטהר"] — שבשר הוא במעשי פרה.

בעו מיניה בני הישיבה מרב ששת: ערל — מהו במעשר שני?

ומפרשת הגמרא את צדדי הספק:

האם נאמר: כי היכי דיליף אכילת פסח

לדבר אחר, אלא מאי "טהור"? טהור כל דהו. ואשכחן טבול יום דמיקרי טהור, דכתיב "ורחץ במים, וטהר".

3. האונן אסור במעשר שני, שנאמר בוידוי מעשר שני: "לא אכלתי באוני ממנו", והפסח נלמד ממנו.

4. כן פירש רש"י כאן, ובחגיגה יח א פירש: אם אכלן זר.

5. ראה מה שביארו התוספות, למה שנה התנא: ואסורין לזרים, אחר שכבר אמר: ומוסיף חומש. וברש"י חגיגה יח ב כתב: ואסורין לזרים, בלאו.

6. פרט זה קולא הוא ביחס למעשר שני.

1. א. שיטת רש"י היא, כי אף שהזאה כשירה בזר, בכל זאת צריך שיהיה המזה אדם טהור, משום "חטאת קרייה רחמנא". וכן מבואר ברש"י [יומא מג, הובא לעיל] גבי אסיפה של אפר הפרה.

אבל התוספות כתבו, שבהזאה הכשירה בזר, לא היינו יודעים שהיא צריכה אדם טהור, ואף ש"חטאת קרייה רחמנא", וראה שם מה שביארו.

ב. ברש"י ביומא וזבחים פירש באופן אחר: לא היה צריך הכתוב לאומרו, הואיל וכתוב בפסוק קודם: ולקח אזוב וטבל במים "איש טהור והזה על האהל", והיה לו לומר: והזה על הטמא.

2. ברש"י יומא מג ב פירש: מכלל שהוא טמא, שיוצא מכלל טומאה. ולשונו של רש"י כאן הוא: הטהור שטהרתי לך כאן, מכלל שהוא טמא

ובהמה טמאה.

ועולין [מתבטלים] **באחד** של תרומה **ומאה** של חולין שנתערבו בו, ואין די ברוב כדי לבטלם.

וטעונין התרומה והבכורים **רחיצת ידיים** אפילו אם הן פירות, כיון דסתם ידיים שניות הם לטומאה ופוסלות מדרבנן את התרומה והבכורים.

וטעונים **הערב שמש**, אבל כשהוא עדיין טבול יום הרי הוא אסור בהם.

הרי כל **אלו בתרומה ובבכורים**, **מה שאין כן במעשר שני**.

שהמעשר מותר לזרים; ואינו נכסי הבעלים, (7) ואם נתערב מעשר שני בחולין, הרי הוא מתבטל ברוב; ומעשר שני בחולין הוא ואין טעון נטילת ידיים, שהנוטל ידיו להן הרי הוא מגסי הרוח; וטבול יום מותר בו, ואין טעון הערב שמש.

ומוכיח רב ששת ממשנה זו, שהערל אסור אף במעשר שני, כשם שהוא אסור בתרומה, שהרי:

ואם איתא שהערל מותר במעשר שני, **ניתני**

גם חילוק זה: **ערל אסור בהן** בתרומה ובכורים (8), **מה שאין כן במעשר שני**.

אלא ודאי מוכח מן המשנה, שאף במעשר שני אסור הערל.

ודחינן: **תנא**, שנה התנא של המשנה כמה חילוקים, ושייר חילוק זה.

ומאי שייר עוד התנא, דהאי שייר? (9)

ומפרשינן: **שייר** הא **דקא תני בסיפא**.

אף שברישא לא שייר התנא דבר מלבד ערל, מכל מקום, בחילוקים ששנה התנא בסיפא — שייר:

וכך שנינו בסיפא של אותה משנה:

יש במעשר ובבכורים מה שאין כן בתרומה.

שהמעשר והבכורים —

טעונין הבאת מקום, את המעשר שני מעלה לירושלים, והבכורים מביאן לעזרה.

וטעונין מעשר ובכורים וידוי.

אליבא דרבי שמעון, ואף חכמים מודים בזה, במקום שאין לימוד אחר.

9. בכל מקום שמתרצת הגמרא: "תנא ושייר", שואלת הגמרא: מאי שייר דהאי שייר.

ונחלקו הראשונים בהבנת הדברים, יש מפרשים: אין דרך התנאים לשייר דבר אחד בלבד, ולפיכך בכל מקום שמתרצת הגמרא: תנא ושייר, שואלת הגמרא: מה שייר עוד התנא; ויש מפרשים: אם לא שמצאנו לתנא זה שדרכו

7. לשון רש"י הוא: והן נכסי כהן, לקדש בהן את האשה וליקח בהן עבדים וקרקעות ובהמה טמאה. אבל מעשר לא ניתן אלא לאכילה ושתייה וסיכה ואין אשה מתקדשת בו. וסתם משנה רבי מאיר, דאמר: מעשר ממון גבוה הוא; וראה אריכות בענין זה בתוספות ד"ה נכסי כהן.

8. התרומה ודין הבכורים שוין לענין אכילתם לכל דבר, הואיל וקראה התורה את הבכורים "ותרומת ירך", וכפי שמוזכר בהמשך הסוגיא,

על מעשר שני מתודה בשעת הביעור, ואומר: בערתי הקודש מן הבית [דברים כו יג], ועל הבכורים מתודה כשמביאן לעזרה, ואומר: ארמי אובר אבי [דברים כו ה].⁽¹⁰⁾

ואסורין מעשר ובכורים לאונן, ורבי שמעון מתיר את הבכורים לאונן, [בהמשך הסוגיא מתבאר טעמו].

וחייבין מעשר ובכורים בביעור.⁽¹¹⁾

לשייר לא נאמר מעצמנו "תנא ושייר" [ראה שיטה מקובצת בבא קמא י א, ד"ה אלא אי אמרת רבי יהודה].

שיעלה אותם לירושלים כדי לקיים מצות אכילתו. ואם הביאו לירושלים זה הוא ביעורו, ויכול לאוכלו אפילו אחר זמן הביעור, ורק אם אינו יכול להביאו לירושלים מצוה לבערו מן העולם לשרוף או להשליך לים, ואם לא ביערם עבר על מצות עשה וגם אינו יכול להתודות, אבל אם הביאן לירושלים יכול לאכול אימת שירצה וזה הוי ביעור [ואף לשון רש"י בסוגיין משמע כן].

10. בלשון רש"י בד"ה וחיבין בביעור, מבואר שעל הבכורים מתודים גם בשעת הביעור, כדרך שמתודין על מעשר שני; והטעם שלא פירש רש"י גבי בכורים על הוידוי שבשעת הביעור, בפשוטו טעמו הוא, משום דגם על התרומה מתודים בשעת הביעור אגב מעשר שני כמבואר לקמן בהערה, וביודוי זה אין חילוק בין בכורים לתרומה.

והביא כן גם מדברי התוספות בקדושין כו א. וזה שלא כדברי הרמב"ם שאף אם העלה את המעשר שני לירושלים צריך לאוכלו, ואם אינו אוכלו הרי זה מבערו.

11. א. לשון רש"י הוא: וחיבין בביעור, בכורים ומעשר שני בשנה השלישית, שאם שהה מעשרותיו [או בכוריו] שנה ראשונה ושניה, מוליכין בשלישית לירושלים, ומתודה: בערתי הקודש מן הבית. ואם לא הוליכין, מתבערין בכל מקום שהן.

הביעור של "בכורים" הוא — נתינתם לכהן. והוכיח מכאן החזון איש שיש מצות נתינה של ביכורים לכהן, ולא כדברי הגר"ח שכתב בספרו [וכן כתב הגר"ז בחידושו על התורה] שאין מצות נתינה של בכורים לכהנים, אלא בהנחת הביכורים לפני המזבח זכו בהם הכהנים, שהם אנשי המשמר של אותו שבוע.

וברש"י במשנה בסוטה לב א שזכר שם וידוי מעשר, כתב: וידוי מעשר, בשנה השלישית "בערתי הקודש מן הבית", שהוא מוציא כל מעשרותיו ומבערן מביתו ואין יכול עוד להשהותם, ונותן מעשר ראשון ללוי ומעשר עני לעניים. ומעשר שני של שתי שנים שעברו מעלהו לירושלים עכשו אם לא העלהו, ומתודה: "בערתי הקודש" זה מעשר שני, "וגם נתתיו ללוי" זה מעשר ראשון, "לגר ליתום ולאלמנה", זה מעשר עני.

כי הרי זמן הביעור [כולל ביכורים] הוא בערב פסח, ואז אין מתקיימת מצות ביכורים, ולא יתכן שיתחייב להביאם אז, ולהניחם אז לפני המזבח. ובהכרח שמדובר שכבר הביאם, אלא שלא נתנם לכהן, ובזמן הביעור הוא מצווה ליתנם לכהן. אך לפי הגר"ח אם הביאם ולא נתן לכהן, הרי שוב אין הביכורים שלו, אלא של הכהנים, ואם לקחם המביא לעצמו הוא אינו אלא גזלן, ואין מצות ביעור ב"השבת הגזילה".

ולמד במנחת חינוך [הנדמ"ח מצוה תרוז אות ו ד"ה והנה דין וד"ה וכן נראה], מדברי רש"י בסוטה: עיקר הביעור של מעשר שני הוא

ב. לשון רש"י כאן ובסוטה שמבערן בשנה השלישית, ואולם בכל מקום מבואר [ראה משנה במעשר שני פרק בתרא משנה ו,

ורבי שמעון פוטר את הבכורים מן הביעור, [בהמשך הסוגיא מתבאר טעמו].

ואילו את החילוקים הבאים בין מעשר ובכורים לתרומה:

הרי אלו במעשר ובכורים, מה שאין כן בתרומה.

א. אסור לבער מהן מן המעשר והבכורים [להשתמש בהן להדלקה] אפילו בטומאה של המעשר והבכורים, (14) [ורבי שמעון מתיר]; מה שאין כן בתרומה, שטומאתה מתירתה בהבערה.

שהתרומה נאכלת אפילו בגבולין; אינה טעונה וידוי, (12) מותרת לאונן; ואינה חייבת בביעור. (13)

ב. והאוכלן למעשר ובכורים בטומאת עצמן עג-ב

בביעור. וכוונת המשנה כאן היא לומר: בתרומה אין צריך רק ליתנה לכהן והכהן יכול לשומרה כל זמן שירצה, אבל מעשר שני ובכורים צריך לבערם מן העולם בכל מקום שהן.

וביאור דבריהם, הוא על פי מה שנזכר לעיל בהערה בשם הרמב"ם, שהמעשר שני אף לאחר שקיים מצותו והעלהו לירושלים צריך לבערו מן העולם כשיגיע זמן הביעור, ואילו התרומה אחר שקיים מצותה אין הכהן צריך לבערה מן העולם, וזה הוא החילוק ביניהם.

אבל לשיטת רש"י [הובא בהערה לעיל] שאף במעשר שני, אין מצות הביעור אלא לקיים מצותו ולהעלותו לירושלים, נמצא שאין חילוק זה בין תרומה למעשר שני. ולדעת רש"י החילוק הוא באופן שלא העלהו לירושלים ולא נתנה לכהן, שהמעשר שני מתבער בכל מקום שהוא, ואילו התרומה אינה מתבערת.

ובכל מה שהביאו התוספות בענין ביעור וידוי בתרומה, יש מקום עיון בלשון רש"י בסוטה לב א שהובא בהערה לעיל, שפירש ענין הביעור והידוי, ולא הזכיר תרומה ותרומת מעשר.

14. פירש רש"י: אסור להדליק מהן אם נטמאו שאין טומאתן מתירתן בהבערה, ולא אמרינן: אף על גב שלא ניתן מעשר אלא

ועוד] שהביעור הוא בשנה הרביעית [ובשנה השביעית] בערב פסח, וכמו שכתב רש"י בחומש [דברים כו יב] על הפסוק: כי תכלה לעשר: כשתגמור להפריש מעשרות של שנה השלישית, קבע זמן הביעור והידוי בערב הפסח של שנה הרביעית, שנאמר [דברים יד כח]: מקצה שלש שנים תוציא וגו', נאמר כאן מקץ וכו'; וראה רש"י בחומש על הפסוק מקצה שלש שנים, שכתב: בא ולימד, שאם השהה מעשרותיו של שנה ראשונה ושניה לשמיטה, שיבערם מן הבית בשלישית.

12. ראה בהערה הבאה.

13. א. התוספות הביאו מן המשנה בפרק בתרא דבכורים משנה י שבכלל הידוי שמתודה כלול גם התרומה, וכמו ששינונו: "וגם נתתיו" זו תרומה ותרומת מעשר, ומה שאמרו כאן שהתרומה אינה טעונה וידוי, הכוונה היא שאינה טעונה וידוי בפני עצמה אלא אגב מעשר; והראשונים הביאו כן בשם הירושלמי.

ועוד הביאו התוספות, מן המשנה בפרק בתרא דבכורים משנה ו: ערב יום טוב הראשון של פסח ושל רביעית ושל שביעית היה ביעור, כיצד היה הביעור, נותנין תרומה ותרומת מעשר לבעלים. הרי מבואר שאף התרומה חייבת